

Statlig støtte til fjernvarme er ineffektiv energipolitikk og svært lite treffsikker miljøpolitikk, skriver **Dag Morten Dalen, Espen R. Moen** og **Christian Riis**, alle professorer i samfunnsøkonomi ved Handelshøyskolen BI.

Feilslått miljøpolitikk

DEBATT & INNLEGG

«Regjeringen ønsker overgang fra fossil og elektrisk oppvarming til oppvarming fra fornybare kilder. Her er fjernvarme viktig», uttaler statssekretær Guri Størvold i Olje- og energidepartementet 13. november. Statsråd Åslaug Haga har sans for fjernvarme – grønn energi basert på forbrenning av avfall og biomasse. Gjennom Enovas varmeprogram bidrar staten allerede med betydelig investeringsstøtte.

Ved forbrenning av avfall, flis, og olje på kalde vinterdager, kan fjernvarme erstatte elektrisk oppvarming og oljefyring. Det er bra hvis det alt i alt gir lavere energi- og miljøkostnader for samfunnet. Spørsmålet er om fjernvarmeselskapene har rammebetingelser som gjør det lønnsomt for dem å treffe investeringene.

Svaret er ikke bare ja – rammebetingelsene er altfor gode! Allerede før Enova har betalt ut en krone i støtte, kan fjernvarmeselskapene hente ut privatøkonomiske gevinster som langt overstiger den samfunnsøkonomiske verdien av investeringene.

Fjernvarmeselskapene står ikke fritt til å sette prisen. Etter loven kan ikke prisen til kunde overstige prisen på elektrisk oppvarming. Tanken er besnærende, kundene kommer like godt ut, samtidig som samfunnet sparer elektrisk kraft. Problemet er bare at strømrregningen dekker langt mer enn betaling for kraften. Mye av kostnadene ved å bygge og vedlikeholde strømnettet dekkes over strømrregningen. Det er faste kostnader, som kundene i siste instans må dekke uansett. Elavgiften, som er en annen post

på strømrregningen, er en rent fiskal avgift. Når kundene sparer inn på den, er ikke motstykket spart energi, men mindre inntekter til staten.

Konsekvensen er at inntektene fjernvarmeselskapene kan hente inn fra kundene, langt overstiger de energibesparelser som fjernvarme bidrar til. Differansen er en ren subsidiering av fjernvarme som kundene selv må betale, og mange av kundene er gjennom den såkalte tilknytningsplikten pålagt av kommunen å betale denne subsidien.

Det er vanskelig å fastslå eksakt hvor stor subsidien er, men størrelsesorden 15 til 20 øre per kwh fremstår ikke som urealistisk. Med et fjernvarmevolum på omtrent 2 TWh, utgjør dette årlige subsidier fra kundene på mellom 300 og 400 millioner kroner. Økt satsing på fjernvarme vil kunne bringe den årlige subsidien opp i milliardbeløp.

Selv med denne skjulte subsidien, er få, om noen, fjernvarmeprosjekter lønnsomme uten direkte investeringsstøtte. Gjennom perioden 1999-2006 har staten utbetalt 781 mill. kroner i støtte til varmeprosjekter. Denne støtten har utløst investeringer på totalt 5,35 milliarder kroner. Regjeringen foreslår å trappe opp støtten ytterligere. Dermed blir enda flere samfunnsøkonomisk ulønnsomme varmeprosjekter realisert.

Regjeringens begrunnelse er miljøpolitisk; redusert kraftetterspørsel i Norge reduserer produksjonen i forurensende kraftverk på kontinentet. I EUs kvotemarked for CO2 må kraftverkene ha utslippskvoter. Hvis kraftverkene produksjon synker som følge av fjernvarmeinvesteringer i Norge, har de behov for færre kvoter. Men da vil prisen på kvotene gå ned – ikke utslippene. Og vinnerne er ikke miljøet, men forurensende bedrifter i Europa som får billigere kvoter. Det var neppe tanken. Det regje-

FORNYBAR. Olje- og energiminister Åslaug Haga og hennes statssekretær Guri Størvold (til venstre) stiller seg positive til fjernvarme. Men varmeprosjektene er ulønnsomme, mener artikkelforfatterne.

Foto: Ida von Hanno Bast

ringen kan gjøre er å kjøpe kvoter, og la være å bruke dem. Da går utslippene ned.

En annen gruppe som tjener på statsstøtten, er produsentene av biomasse. Lykkes regjeringen

77 Miljøet er for viktig til at vi kan sløse bort miljøpenger på virkningsløse prosjekter

med å utløse store fjernvarmeinvesteringer, går etterspørselen etter biomasse opp. Dermed stiger prisen, og presser marginene til fjernvarmeanleggene og norsk treforedlingsindustri. Det kan gi næringsministeren en utfordring.

Miljøet er for viktig til at vi kan sløse bort miljøpenger på

Dag Morten Dalen

Espen R. Moen

Christian Riis

virkningsløse prosjekter. Regjeringen bør derfor lytte til fagøkonomenes anbefalinger. Avgifter direkte rettet mot de aktivitetene som skaper miljøproblemer, er et slikt målrettet instrument. Kvotekjøp et annet.

Investeringsstøtte kan være interessant, men da knyttet til teknologiutvikling. Selskaper

som lykkes med å utvikle mer miljøvennlig energiteknologi skaper ofte verdier utover det som materialiserer seg som profitt i selskapet. Slike positive eksterne virkninger av FoU-innsats kan forsvare økonomisk støtte. Ren investeringsstøtte til etablering av kjent varmeteknologi faller ikke i denne kategorien.

Selskapsskatten må være kommunal

Det regjeringsoppnevnte Sørheim-utvalget foreslår at selskapsskatten skal bli en ren statlig skatt. Med dette forslaget fjernes storbyregionenes viktigste incentiv for å legge til rette for verdiskapning.

To regioner blir særlig hardt rammet; Stavanger-regionen og Oslo-regionen. Hardest går det utover Oslo, som vil tape vel 250 millioner kroner i året dersom skatten blir statlig.

I innpendlingskommuner

med arealknapphet vil det være bedre å bruke arealer til boliger fremfor næringsvirksomhet, dersom kommunene mister inntektene fra selskapsskatten. I tillegg til at det å legge til rette for næring ikke gir kommunene direkte inntekter, påføres kommunene belastninger på den kommunale infrastrukturen som den ikke får kompensert for.

Dette bør være en tankevekker ettersom veksten i storbyregionene i neste omgang er en motor

FRYKTER. Oslo-regionen vil tape på statlig selskapsskatt, mener Øyvind Sætvedt.

for vekst og utvikling i landet forøvrig.

Det er også viktig for en by

som Oslo å tiltrekke seg utenlandske etableringer, og på det området konkurrerer storbyene ikke med andre steder i Norge, men med andre store byer i Norden. Regjeringen slår i Hovedstadsmeldingen fast at «potensialet for innovasjon i hovedstadsregionen er svært godt», og videre at «staten skal forplikte seg til å støtte opp med sine virkemidler gjennom et klart, tydelig og langsiktig engasjement».

Dersom regjeringen mener

noe med dette, lar de kommunene beholde sin del av selskapsskatten. Oslo har drevet aktiv næringsutvikling i mange år, og premieringen er ikke stor. Det er ikke noe godt signal til storbyene at de har mest å tjene på at de sitter mest mulig i ro. Det blir å slakte høna som legger gull-eggene.

Øyvind Sætvedt, konstituert byråd for finans og utvikling i Oslo